

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

музичної мови, ремарки допускають варіантне прочитання, отже, вони можуть бути потрактовані піаністом-інтерпретатором як правильно, так і хибно.

З них випливають головні вимоги до виконання творів Барвінського:

- Грати виразно, експресивно, переживаючи музику.

- Підкреслювати те, що головне у фактурі і в розвитку.

- Домагатися виразності невеликих фраз.

- "Промовляти" різноманітно, модулювати рух ізвук.

- Все робити тактовно, делікатно, без перебільшень.

1. Сокол А.В. *Исполнительские ремарки, образ мира и музыкальный стиль.* – Одесса, 2007. – 275 с.

2. До аналізу авторських ремарок було взято такі видання В. Барвінського: *Прелюдії.* – Київ – Ляйпціг: "Українська накладня", 1918; *Пісня. Серенада. Імпровізація.* – Київ – Ляйпціг: "Українська накладня", б.р.; *Мініатюри на українські народні теми.* – Відень: Universal – Edition, 1924; *Твори для фортепіано.* – К.: Муз. Україна, 1988.

3. *Українська фортепіанна музика: Педагогічний репертуар для дітей та юнацтва / Упорядники Т.М. Завадська, О.С. Козачук.* – К.: Муз. Україна, 2006.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2008.

УДК 78.09 (477.83) "XX"

Яким Горак, кандидат мистецтвознавства, доцент
Львівської національної музичної академії
імені Миколи Лисенка

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

У статті робиться спроба бодай частково заповнити прогалини у біографії В. Барвінського у 1940 – 1948 рр., а водночас дати багатий опис святкувань Лисенківського ювілею і участі митця у них.

Ключові слова: музичні секції, виставка, конкурс, рецензія.

Актуальність проблеми. У життєвій і творчій долі Василя Барвінського постать і творчість Миколи Лисенка мала визначальне і етапне значення. Ще молодому 15-річному хлопцеві В. Барвінському випала честь грати перед Миколою Лисенком у 1903 році, коли під час перебування на ювілейних святкуваннях Микола Віталійович загостив до помешкання Барвінських [4, 10 – 11]. Згодом, під час навчання у Празі, В. Барвінський, гостюючи у Кракові у поета Б. Лепкого, виконував Ноктюрн сіс-молл М. Лисенка перед В. Липинським [4, 11], а 1918 р. був запрошеним листовно К. Стеценком до участі у київському концерті до п'ятиліття з дня смерті М. Лисенка, але не зміг взяти участь у цій імпрезі [25]. Пам'яті Миколи Лисенка присвятив В. Барвінський свій фортепіанний секстет, виконання якого планувалося на концерті з нагоди відкриття окремого будинку Музичного товариства ім. М. Лисенка та Вищого музичного

інституту у Львові 13 червня 1916 року. На Лисенкових торжествах 1937 року В. Барвінський виступив з урочистою промовою про композитора на урочистій академії у львівському оперному 19 грудня [2, 59].

Огляд основних досліджень і публікацій. Участь В. Барвінського у ювілейних святкуваннях М. Лисенка 1942 року не розглядалася окремо. Взагалі, у сучасних музикознавчих дослідженнях життя та творчості В. Барвінського часовий проміжок 1940 – 1948 рр. становить незрозумілий пробіл, незаповнену фактами прогалину, яка настає після кульмінаційних в діяльності митця 20 – 30-х років ХХ ст. і перед резонансним судилищем над композитором і його творчістю в 1948 році. Єдиними фактами, якими оперують дослідники, характеризуючи цей період, – це очолення В. Барвінським Львівської консерваторії та кількісно невелика, переважно хорова його творчість.

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

Мета статті полягає в бодай частковому заповненні прогалини у біографії В. Барвінського (1940 – 1948 рр.), в намаганні дати багатий опис святкувань Лисенкового ювілею і участі митця у них, завдяки чималій кількості матеріалів тогочасної періодики.

Виклад основного матеріалу. Ініціатива до підготування ювілейних заходів до сторіччя з дня народження М. Лисенка постала безпосередньо після відзначення Лисенкового ювілею 1937 року і В. Барвінський як голова “Союзу Українських Професійних музик” одразу ж опинився в епіцентрі підготовки. Звіт сьомого засідання Ради СУПрому від 7 лютого 1938 р. (на якому головував В. Барвінський) інформує: “Союз Українських Журналістів і Письменників на Чужині [Союз Українських Журналістів і Письменників – професійна і культурно-освітня організація, заснована 1919 року у Відні. З 1925 року діяла у Празі і проіснувала до 1945 р. Організація інформувала закордонну пресу і міжнародні організації про становище України польською і радянською окупацією. З ініціативи СУЖП постав 1921 р. Український вільний Університет у Відні. – Я.Г.] звернувся до СУПрому в справі за ініціювання приготовчих праць над відповідним святкуванням 100-ліття уродин М. Лисенка в 1942 р. Доручено секретареві Савицькому у відповіді на письмо С.У.Ж. і П. повідомити, що Рада справу ними порушену кладе собі як одну з найважливіших точок своєї дальшої діяльності” [22, 127]. Згодом для підготовки ювілейних заходів при Українському Центральному Комітеті було створено Ювілейний Комітет, який очолив В. Барвінський.

Комітет було поділено на декілька секцій. “Секція концертних імпрез”, яка організовувала святкову академію, а також уклала низку концертів, які мали відбуватися протягом всього ювілейного 1942 року. Завданням концертів, за матеріалами преси, було “всебічно висвітлити і популяризувати всі ділянки творчості композитора” [16, 2]. З дописів дізнаємося, що оперний театр зобов’язувався виставити оперу “Різдвяна ніч”, в радіотрансляції прозвучала опера “Нокторн” [20, 3], а Концертне Бюро працювало над концертним виконанням опери “Утоплена” [10, 4]. Наступна – “Виставкова секція” готувала велику виставку, присвячену ювілярові. “Науково-видавничу секцію” видала дві монографії – “Микола Лисенко” В. Андрієвського, “Взаємини М. Лисенка з І. Франком” В. Витвицького. Планувалися також видання “Наукового збірника” музико логічних праць, “Листування Лисенка” з багатьма коментарями д-ра Колесси, праця

Ф. Стешка “Лисенко і Драгоманів”, спогади Маріанни Лисенкової, проф. Т. Шухевича тощо” (Спогади Мар’яни Лисенко були опубліковані у вигляді інтерв’ю з нею у публікації: [23, 3 – 4]. 1992 року цей матеріал був передрукований у київському журналі “Музика” (1992. – № 3) [16, 2], готувалися також збірники творів М. Лисенка різних жанрів – хорові, фортепіанні та солоспіви. Ці видавничі плани не були здійснені. Інститут Народної творчості до святкувань організовував і згодом провів конкурси сільських хорів по всій Галичині [12, 3].

22 березня 1942 року в приміщенні Оперного театру відбулася урочиста академія і концерт з нагоди столітнього ювілею М. Лисенка. І. Приймova у рецензії на святкову академію вказує “гарно прибрану сцену, де серед багатой зелені і квітів красувався новий бюст Миколи Лисенка, виконаний спеціально на це свято артистом-різьбярем Сергієм Литвиненком” [21, 3]. Бюст цей нині прикрашає 54 аудиторію Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка.

У концерті були задіяні визначні виконавські сили: піаніст Роман Савицький (“Баркарола”, “Прелюдія” та “Скерцо” з “Української сюїти” ор. 2, Друга українська рапсодія), чоловічий хор “Сурма” (“Гей, не дивуйтесь”, “На прю”), хор “Бояна” під орудою Е. Козака (1-ий вінок “Веснянок” та кантата “Радуйся, ниво”). Василь Барвінський брав участь у концерті як піаніст-концертмейстер, виступаючи разом із співаками Марією Сабат-Свірською (виконала солоспіви “Смутної провесни” та “Садок вишневий”) та Дометієм Йохою (“Огні горять”, Серенада Яреми з “Гайдамаків”, “У гаю, гаю”, “Мені однаково”). Зарецензів С. Людкевича, солоспіви у виконанні Д. Йоху “нагадали нам пам’ятні мистецькі кремації тих творів незабутніх Менцинського та Мишуги, хоча й відбігали не раз значно від тамтих у подробицях і нюансах виконання. П. М. Сабат-Свірська була на висоті завдання, виконуючи три ніжного, ліричного покрою пісні – вельми пригожі до її жанру, з мистецькою мірою в експресії. Фортепіанний супровід вів дискретно та високо по-мистецьки, справді в лисенківському дусі д-р В. Барвінський” [17, 3]. У рецензії Г. Левицької, щодо ансамблю М. Сабат-Свірської з концертмейстером, В. Барвінського названо “співтворцем цих прегарних картин” [14, 11]. По завершенні концерту всі його учасники сфотографувалися і ця світлинка зберігається нині у фондах Музею М. Лисенка у Києві. На ній у першому ряду зазримовано Василя Барвінського.

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

Львівська виставка 1942 року була не першою в Україні ювілейною лисенківською виставкою: схожу виставку було організовано у Києві 1927 року з нагоди 85-ліття з дня народження і 15-ліття з часу смерті М. Лисенка і її задокументував окремо виданий каталог [11]. Мабуть, не без ініціативи Василя Барвінського 1942 року “Виставкова секція” Комітету контактувала із родиною М. Лисенка, зокрема з Остапом Миколайовичем і Мар’яною Миколаївною, які того року були депортовані з окупованого Києва до Львова. Припускають, що Остап Миколайович і привіз до Львова основний масив матеріалів виставки 1927 року, який був у розпорядженні родини Лисенка і його експоновано на львівській виставці. Участь у підготовці і проведенні ювілейних торжеств родини Композитора-Ювіляра робила ці святкування ще більш значущими і вагомими. Адже, окрім означеної ролі Остапа Миколайовича, і донька Миколи Віталійовича Мар’яна Лисенко – тодішній концертмейстер львівського Оперного театру – брала активну участь у низці ювілейних концертів (зокрема, у концерті в залі Українського Літературно-Мистецького Клубу [19, 2] в ансамблі зі співаком Д. Йохою виконувала програму обробок народних пісень М. Лисенка) та радіотрансляції (23 березня у передачі солоспівів та хорів М. Лисенка [15, 3], вона підготувала концертне виконання опери “Ноктюрн” на радіо [20, 3], що транслювалося 27 березня, як концертмейстер виступала з скрипалем Володимиром Цісиком у трансляції 20 квітня [24, 5]).

Відкриття ювілейної виставки відбулося 26 квітня, а її експонування тривало до 15 травня 1942 р. Оформленням експозиції виставки займався художник Анатолій Яблонський, а В. Витвицький у спогадах про В. Барвінського вважає, що для мистецького оформлення виставки був задіяний Михайло Дмитерко. Величезний документальний матеріал виставки почав упорядковувати для експонування Зиновій Лисько, однак з часом справу довелося проводити Василеві Витвицькому: “Мені довелося привезти, поділити і розставити усі матеріали та остаточно оформити розкладену на одну велику залу і дві менші кімнати виставку. Зібралася тоді сила силенна експонатів, друкованих творів Лисенка, рукописів, листів, світлин, портретів, книжок, газетних статей та інших пам’яток. У той час Василь Барвінський подав мені велику допомогу і в підготовчій праці, і в зібранні матеріалів з Музичного інституту та з його родинної збірки” [8, 161] – писав в спогадах Василь Витвицький.

На урочистості відкриття виставки допис фіксує серед високих гостей доньку ювіляра Мар’яну Лисенко, Голову Українського Центрального Комітету Костя Паньківського та фольклориста Філарета Колессу. Коротким вступним словом виставку відкрив Василь Витвицький, а опісля виступили зі спогадами піаніст Тарас Шухевич (про ювілей 1903 року у Львові), і Віктор Андрієвський (у дописі помилково він названий Василем – про приїзд до Полтави хору під керівництвом М. Лисенка та відзначення творчого ювілею у Полтаві 1903 року). “По промові голова Спілки Українських Музик, д-р Василь Барвінський перетяв ленту та присутні перейшли до виставкових залів, підписуючись у пам’ятковій книзі” [9, 3] – зазначає допис “Львівських вістей”. “Коли 26 квітня на відкритті виставки у 100-ліття з дня народження Миколи Лисенка голова Ювілейного Комітету Василь Барвінський протяг стяжку, що ділила зібраних гостей від привітних кімнат Спілки Укр. Мистців – у нас було враження неначе б в ту хвилину дістали право забути за всю злобу дня і спокійно віддатися споглядальним та врочистим настроям, які викликало минуле, зв’язане з Ювілятом” [13, 10] – поетично описує відкриття виставки Галя Левицька.

Низка спеціальних дописів різних газет про відкриття виставки дає доволі детальну інформацію про експонати, які містилися у кожному виставковому залі. “У першій виставковій залі, прикрашеній бюстом Композитора артиста різьбяр С. Литвиненка серед квітів і рушників зібрані автографи Лисенка”. Серед автографів, “під полтавським рушником” містився портрет М. Лисенка пензля Івана Труша, а також ряд унікальних видань творів, здійснених за життя композитора. У своїй статті про лисенківську виставку, яка є, по суті, екскурсією по виставкових залах, Г. Левицька звертає увагу на автографи партитур опер – “Тараса Бульби”, “Рівняночної” та “Енеїди”: “Ці три партитури – надзвичайна цінність. Завдячуємо їх Митрополитові А. Шептицькому, який в 1937 р. купив цілу спадщину М. Лисенка у видавця Ідзіковського в Варшаві” [13, 10]. Зауважена деталь дає підстави стверджувати, що не лише силами В. Барвінського та родини Лисенків збирався матеріал для цієї вистави, але й свою лепту до організації виставки вніс і Митрополит Андрей.

Друга кімната містила фотографії М. Лисенка, його родини і сучасників (зокрема і знамените фото із львівських святкувань ювілею М. Лисенка у Львові 1903 р.), а також низку листів композитора “у фотографічних відбитках роботи Софрона

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

Федева”, оригінал листа М. Лисенка з подякою за іменування музичного товариства у Львові його іменем, а також листи до О. Нижанківського, Ф. Колесси, А. Вахнянина, І. Франка, О. Партицького та інших. Третя кімната містила експонати, пов’язані з похороном композитора: “тут на підвищенні коробка зі землею з могили Лисенка та китайка, якою вкрита була домовина”. Згадану китайку привезла на похорон делегація галицьких діячів, а потім була привезена з Києва до Львова, де вона зберігалася в Товаристві ім. М. Лисенка [26, 2].

Організована до столітнього ювілею М. Лисенка виставка у Львові діяла довший час як музей чи кабінет М. Лисенка при Львівській консерваторії. Повертаючись після закінчення війни до Києва, Остап Миколайович Лисенко забрав зі собою всі нагромаджені на виставці експонати і 1947 р. організував кімнату музею М. Лисенка при Київській консерваторії.

Доклався Василь Барвінський і до роботи науково-видавничої секції. Одне з них – книга “Микола Лисенко в соту річницю народження 1841 – 1942” полтавчанина родом, особисто знайомого з Миколою Віталійовичем гостя львівських святкувань, члена полтавської громади, громадського діяча, педагога і публіциста Віктора Андрієвського (1885 – ?). Книга була видана коштом і за дорученням Ювілейного комітету і не без допомоги В. Барвінського, який постачав авторові літературу, а також висловлював деякі вказівки. У записці “Від автора”, В. Андрієвський зазначив: “При складанні книжки я використав вказівки голови Комітету В. п. Пана директора В. Барвінського і В. п. Членів комітету: д-ра Філарета Колесси, д-ра В. Витвицького, д-ра С. Людкевича та д-ра З. Лиська. Рівнож я широко використав літературу, передану мені В. п. Паном директором В. Барвінським та музичним Інститутом ім. М. Лисенка” [2, 5].

Ще одна сторінка заангажованості Василя Барвінського в ювілейних Лисенківських заходах – це його участь у журі Краєвого конкурсу хорів, який проводився впродовж майже півроку і був організований Інститутом Народної творчості під керівництвом опця Северина Сарпуна (старшого). “Альманах...” перечисляє нам склад журі конкурсу: Кость Паньківський (голова Львівського Відділу УЦК), о. Северин Сарпун, др. Євген Цегельський, проф. Михайло Михалевич, проф. Євген Козак, Зенон Попіль (усі п’ятеро від Інституту Народної творчості), проф. Тарас Шухевич (заступник голови Спілки праці Українських музик“) др. Василь Барвінський

(директор музичної школи), Лев Туркевич (диригент опери), др. Станіслав Людкевич, др. Зиновій Лисько, проф. Микола Колесса, проф. Роман Любинецький, проф. Йосип Москвичів (останні п’ятеро – професори музичної школи), проф. Ярослав Витошинський, др. Михайло Волошин, проф. Роман Прокопович (диригенти), Григорій Лужницький (від спілки Українських Письменників) і Антін Малюца (від Спілки Українських Образотворчих Мистців) [1, 28]. Хорові колективи оцінювалися у кількох номінаціях – повітові хори (хори містечок і сіл) і репрезентаційні (чи великоміські) хори.

Конкурс було розбито на кілька етапів: 10 – 31 травня мали відбутися “повітові” конкурси, 5 – 15 червня – окружні, а 31 липня – 1 серпня у Львові відбувався фінальний тур. Фінальна частина конкурсу проходила 31 липня – 1 серпня у львівському оперному театрі, сцену якого прикрашав “великих розмірів портрет композитора роботи проф. М. Михалевича” [1, 16]. Окремо відзначалися диригенти: так і диригентів репрезентаційних хорів було відзначено диригента Станіславського хору “Думка” Миколу Колессу. В. Барвінський виступив (серед інших) зі словом на церемонії нагородження переможців 2 серпня 1942 року, “закликаючи хористів до дальшої праці над плеканням українського хорового мистецтва” [1, 31].

Хоровому конкурсу В. Барвінський присвятив дві розгорнуті статті у тогочасній періодиці. Перша з них – “Краєвий конкурс хорів і фестиваль української пісні” – досить великого обсягу і витримана в більш емоційних тонах. Даючи оцінку події, автор пише: “На всякий випадок ми пережили те “щось”, чого нам так бракувало в сьогоднішніх воєнних днях, позбавлених якихось шляхетніших, тонших поривів людської душі. Ми пережили, так сказати б, і віру в той невмирущий потенціал простого люду, його душі, так влучно відмічений в словах самого Миколи Лисенка, в якого пошану відбулося це свято: “Вчіться на грубій сорочці, на дьогтьових чоботях, там бо душа Божа єсть!”. У цих словах, в які я би бажав влити хоч частину моїх вражень і почувань, я хотів би бути якнайбільше віддаленим від пози музичного референта, від тягару “членства” журі, в склад якого я входив” [6, 3]. На думку В. Барвінського, поза загальною красою, ефектним зовнішнім оформленням фестивалю “його значіння широким кругом заторкує наше майбутнє, воно висуває перед нами різномірні проблеми не тільки суто мистецького, але й організаційного характеру та порядку” [6, 3]. Автор із задоволенням відзначає, що “в

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

загальному село, а далі й деякі містечка, виявили на причуд високий рівень музичної інтелігенції і культури, так що великоміський ансамбль міг би цього позаздрити”, що деякі хори на високому виконавському рівні представили невідомі і не виконували навіть у містах твори. “На цьому місці мушу висловити тільки здивування і жаль, чому деякі хори, керуючись чи то можливостями більшого ефекту, чи іншими мотивами, призабули, що це свято таки в честь Лисенка і до переборщення позмінювали програму на самому фестивалі, виконуючи майже виключно не-Лисенківські твори” [6, 3] – пише В. Барвінський.

В іншій статті – “З віддалі часу” – В. Барвінський висловлюється про проведений конкурс уже з певної часової дистанції, хоч за проблематикою ця стаття є продовженням і розвитком ідей попередньої статті. Автор називає конкурс вдалим експериментом, який “виявив не тільки справжній стан нашої хорової справи під цю пору, але й її можливості та труднощі” [3, 8]. Експеримент цей, на думку критика, зобов’язує замислитися, як далі плекати хорову культуру в Галичині. Завдання своєї статті автор бачить в тому, що “хотів би кинути до цього питання декілька думок, які заініціювали б дискусію, що могла б виявити й недоліки дотеперішньої роботи, показати їхні причини, яка найшла б засоби побороти їх та визначила б шлях дальшої успішної праці” [3, 8 – 9]. Серед порушених критиком проблем – більша активність у конкурсі сільських, ніж міських, хорів (через те автор докоряє ряду міст – Львову, Тернополю, Коломиї, Перемишлю – за те, що не репрезентували на конкурсі своїх хорів), важливість проблеми існуючого хорового репертуару [3, 9]. Робота журі конкурсу, на думку В. Барвінського, не повинна закінчитися оголошенням переможців: “Врешті, члени журі, у відповідно з реорганізованому чи доповненому складі, повинні б створити якесь перманентне дораднє тіло, яке мало б тісний зв’язок з верстатами праці по містах і селах, мало б на ту працю вирішальний вплив, словом, держало б руку на живчику цієї справи” [3, 9].

Передовсім це стосується його статті “Значіння музики в житті народів (Відкриття Музичної школи з українською мовою навчання)”. Стаття писалася з нагоди відновлення у Львові діяльності колишнього Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, який відтепер називався “Державна музична Школа з українською мовою навчання” і містився у приміщенні колишнього збудованого для Вищого Музичного Інституту (по вулиці М. Шашкевича, 5, яка в час окупації

називалася Одеон). Директором, а водночас викладачем фортепіано і теоретичних предметів у цій школі був Василь Барвінський (про перейменування і список педагогічного складу цієї школи див: [18, 4]). Опублікований ним матеріал становив розлогий перший розділ статті із з’ясуванням ролі музики в культурному житті народів, після якого обіцялося продовження, очевидно, присвячене власне відкриттю школи, але воно не з’явилося. У статті акцентується роль для українців народної пісні, наводяться факти видань українських пісень за кордоном, відгуків про українські пісні чужинців, музичні опрацювання українських пісень іноземними композиторами. Виявом багатішої потенції української музичної культури автор називає український церковний спів. Підсумок опублікованого фрагменту статті гласить: “... все це свідчить про те, що український нарід треба вважати народом із стародавньою і високою музичною культурою, якої розв’язав процес спинювали, на жаль, важкі умови життя й історично-політичні події, за яких біг і ускладнення українці не поносили відповідальність. Але цю, колись таку славу, хоч часом порвану традицію, відновив знову наш славетний композитор Микола Лисенко, якого сторіччя з дня народження будемо невдовзі торжественно святкувати, він знову відкрив від загибелі те цілюще джерело, яким є українська народна пісня і за його світлим приміром пішли і його наслідники так, що сьогодні українська музична культура може похвалитися не одним іменем українського композитора, який і всесвітню музичну скарбницю збагатив не одним цінним твором” [5, 4].

Другою статтею з музикознавчим осмисленням ролі М. Лисенка стала рецензія на концертну програму Лисенкових солоспівів у виконанні Одарки Бандрівської та Мар’яни Лисенко, виконану в залі “Літературно-Мистецького Клубу”. У програмі концерту прозвучали солоспіви М. Лисенка “Садок вишневий”, “Томоніла Україна”, “Доля”, “Туман, туман долиною”, “Якби зустрілися ми знову”, “Стрілочка”, “Плач Ярославни” (всі до слів Т. Шевченка), В. Барвінський визнає серйозність підходу співачки як щодо складання програми, так і щодо її опрацювання і виконання. Заслугою співачки критик вважає залучення до багатішої за вибором програми рідко виконуваних зі сцени Лисенкових солоспівів (як “Плач Ярославни”). “Співачка – в якій в самих початкових піснях програми солідна була ще деяка голосова (що так скажу) здержаність, дедалі виявляла таку свободу вокального подання виконуваних творів, що це дало їй змогу вповні виявити усі свої такі

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ І ЛЬВІВСЬКІ СВЯТКУВАННЯ СТОЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ МИКОЛИ ЛИСЕНКА 1942 РОКУ

багаті виразові засоби інтерпретації. Цей вечір може співачка сміло зачислити до найбільше в дачних своїх виступів. Прекрасним музичним партнером Одарки Бандрівської була цим разом донька композитора Маріяна Лисенко, яка теж з огляду на безпосередній зв'язок з традиціями виконання цих творів ще самим композитором-батьком – була високо цінним мистецьким чинником цього в скромних рамках улаженого, але зате тим більш симпатичного і зворушливого інтимного музичного вечора свята, яке вдатно збагатило мистецький білянс усіх дотеперішніх імпрез, що ними наше громадянство вшанувало пам'ять великого Сина українського народу – в 100-річчя його народин” [7, 3] – писав В. Барвінський.

Попри високу оцінку виконавці програми, рецензія містить розлогі міркування про самі Лисенкові солоспіви. На думку автора, “Пісні до слів Шевченка і пісні до слів інших поетів – це вже в заложенню у Лисенка два різні світи. Та й у самих піснях до текстів Шевченка є значні різниці між такими піснями, як “Гомоніла Україна”. “Туман, туман долиною”, “Закувала зозуленька”, “Садок вишневий” чи “Стрічечка”, в яких (поруч з багатьма іншими піснями) Лисенко промовляє до нас питомим собі музичним висловом, не так тонко і вірно, – як може у нікого з інших українських композиторів – підходить до Духа Шевченківської музи, і в яких він залишив нам прецінні зразки українського музичного стилю, а такими піснями як “Доля”, “Якби зустрілися ми знову” і др. – де помітні вже й деякі впливи по сторонніх композиторів чи то в гармоніці, чи в мелодії (напр. вплив Чайківського у другій з вчислених пісень)” [7, 3]. В. Барвінський підкреслює виразові різниці між цими солоспівами і констатує відчуття виконавцями цих різниць і блискуче опанування ними у виконанні.

Висновки. Отже, відзначення столітнього ювілею з дня народження Миколи Лисенка стало визначною подією як в історії вшанування класика української музики, так і в історії української музичної культури загалом. Попри тяжкі обставини німецької окупації, Ювілейному комітетові, очоленому В. Барвінським, вдалося на високому мистецькому рівні провести низку важливих і пам'ятних заходів святкувань, масштаб яких дивує й нині. До організації та проведення урочистостей, як переконує наведений матеріал, В. Барвінський доклався різними гранями своєї діяльності – громадського діяча (як голова ювілейного комітету), як піаніст-концертмейстер (виступ на святковій академії),

як музикознавець (виступи на шпальтах газет з власними статтями, і сприяння публікації книжки про М. Лисенка В. Андрієвського) і музичний критик (рецензія на концерт О. Бандрівської і Мар'яни Лисенко). Не без участі В. Барвінського у підготовці і проведенні цього святкування діяльну участь брали діти Миколи Лисенка, засвідчуючи таким чином присутність духу самого композитора з одного боку, і певну спадковість поколінь – з іншого.

1. *Альманах першого краєвого конкурсу хорів у Галичині (У сторіччя народин Миколи Лисенка) – Львів – Краків, 1943. – 63 с.*

2. *Андрієвський В. Микола Лисенко. В соту річницю народження (1842 – 1942). – Львів: Українське видавництво, 1942. – 63 с.*

3. *Барвінський В. З віддалі часу // Наші дні. – 1942. – Ч.10. – С. 8 – 9.*

4. *Барвінський В. З музично-письменницької спадщини / Упоряд. В. Грабовський. – Дрогобич: Коло, 2004. – 255 с.*

5. *Барвінський В. Значіння музики в житті народів (Відкриття Державної Музичної Школи з українською мовою навчання) // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 57. – 15 – 16.03. – С. 4.*

6. *Барвінський В. Краєвий конкурс хорів і фестиваль української пісні // Краківські вісті. – 1942. – Ч. 175. – 9.08. – С. 3.*

7. *Барвінський В. У 30-ліття смерти Миколи Лисенка. Вечір пісень М.Лисенка у виконанні Одарки Бандрівської (спів) і Маріяни Лисенко (фортепіан) // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 253. – 11.11. – С. 3.*

8. *Витвицький В. Василь Барвінський у моїх спогадах // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах / Ред.-упоряд. В. Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008. – С. 129 – 164.*

9. *Врочисте відкриття “Лисенківської вистави” // Львівські вісті. – 1942. – Ч.91. – 28.04. – С. 3.*

10. *З праці Концертного Бюро // Львівські вісті. – 1942. – Ч.38. – 21.02. – С. 4.*

11. *Каталог виставки, присвяченої Миколі Лисенкові з нагоди 85-річчя з дня його народження і 15-ліття з дня смерті (1842 – 1912 – 1927). – Київ: Українська Академія наук, музей українських діячів науки та мистецтва, 1927.*

12. *Конкурс українських хорів з нагоди 100-річчя з дня уродин Миколи Лисенка // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 64. – 24.03. – С. 3. – Без підпису автора.*

13. *Левицька Г. Життя мистця і людини*

ПЕРЕЛОМЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ НАПРЯМКІВ ХХ СТ. У ТВОРЧОСТІ В. БАРВІНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗМУ

(Лисенківська виставка 26.04 до 15.05. 1942)
// Наші дні. – 1942. – Ч. 7. – С. 10.

14. Левицька Г. Львів шанує пам'ять
Великого Композитора (концерт-академія в
століття з дня народження) // Наші дні. –
1942. – Ч. 6. – С. 11.

15. Лисенківський концерт у радіо //
Львівські вісті. – 1942. – Ч. 66. – 24.03. – С. 3.

16. 100-літній ювілей М. Лисенка // Львівські
вісті. – 1942. – Ч. 47. – 4.03. – С. 2. – Без підпису
автора.

17. Людкевич С. Ювілей Миколи Лисенка у
Львові. Святкові Академії в залі Оперного
Театру // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 91. –
28.04. – С. 3.

18. Львівська музична школа // Краківські
вісті. – 1942. – Ч. 44. – 4.03. – підписано: Зет.

19. Мистецький Львів Миколі Лисенкові.
Врочистий вечір в Українському Літературно-
Мистецькому Клубі // Львівські вісті. – 1942.
– Ч. 119. – 2.06. – С. 2. – підписано: Т.

20. “Ноктюрн” у радіо // Львівські вісті. –
1942. – Ч. 69. – 29 – 30.03. – С. 3.

21. Приймova І. Святкова Академія у
століття народин Миколи Лисенка //
Краківські вісті. – 1942. – Ч. 88. – 29.04. – С. 3.

22. Союз Українських Професійних Музик
у Львові: Матеріали і документи / Ред.-
упоряд. В. Сивоhip, Р. Стельмащук. – Львів:
Слоом, Видавництво М. Коць, 1997. – 144 с.

23. Струтинська А. У Маріанни Лисенко //
Наші дні. – 1942. – Ч. 3. – С. 3 – 4.

24. Українська радіопередача // Львівські
вісті. – 1942. – Ч. 84. – 19 – 20.04. – С. 5.

25. Філоненко Л. Два листи Василя
Барвінського Кирилові Стеценку // Василь
Барвінський в контексті європейської музичної
культури: Статті та матеріали / Ред.-упоряд.
О. Смоляк. – Тернопіль: Астон, 2003. – С. 167
– 171.

26. Шухевич В. Похорони Миколи Лисенка
// Діло. – 1912. – Ч. 257. – 14.11. – С. 2.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2008.

УДК 78.09 (477) “ХХ”

Лілія Назар, кандидат мистецтвознавства,

вчитель-методист Львівської середньої спеціальної школи-інтернату

імені С. Крушельницької,

асистентка кафедри музичного мистецтва

Львівського національного університету

імені Івана Франка

ПЕРЕЛОМЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ НАПРЯМКІВ ХХ СТ. У ТВОРЧОСТІ В. БАРВІНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗМУ

Стаття розкриває амплітуду стильових градацій у творчості Василя Барвінського.

Ключові слова: експериментаторство, полімелодизм, деталізація, індивідуалізація часу,
комплементарність, модернізм, неокласицизм.

Актуальність проблеми. Перша
третина ХХ століття в музичному
мистецтві – унікальний всплеск
яскравих різномірних течій, напрямків,
стильових переломлень, які, з одного боку
виходили з багаточисленних тенденцій
романтизму попереднього ХІХ століття, з
іншого – проектували нові, часто кардинально
протилежні системи стильових напрямків.
Картина естетично-художнього терену
Галичини, як частини всезагального
культурного континууму, рясніє багатством
тогочасних європейських та світових тенденцій:

романтизм, пост- та неоромантизм,
експресіонізм, сецесія, імпресіонізм,
змикаючись у символізмі, породжували нову
естетику модернізму, що прямує до авангарду
та необмеженого кола нео-векторів. Вся ця
строката картина була охоплена єдиним
знаменником – модернізмом, як сумарній
сукупності багатьох напрямів та шкіл кінця ХІХ ст.
та першої половини ХХ ст. Необхідно зумовити
суттєву різницю між модернізмом як епохою
(загальна назва багатьох течій цілого ХХ ст.,
оскільки означає з французької “сучасний”) та
модерном (стиль з характерним лаконізмом